

Møte for lukkede dører, Stortinget 30. juni 1933

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 30. juni 1933 kl. 17.00

President: Hornsrud.

Dagsorden:

1. Spørsmålet om offentliggjørelse av Innst. S. nr. 166 - fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite angående Grønlandssaken - med tilhørende bilag samt tillegg til Dok. nr. 9 og vedkommende stortingsmeddelelser.

Presidenten: Presidenten foreslår møtet satt for lukkede dører - og anser det som enstemmig vedtatt.

Videre foreslår presidenten at regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet. - Dette forslag ansees også som enstemmig vedtatt.

Til behandling foreligger:

Innstilling fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite om offentliggjørelse av innstillingen om Grønlandssaken m.v. (innst. S. nr. 173).

M. J. Strand (komiteens ordfører): I anledning av den innstilling som er fremlagt på representantenes bord, og hvor den utvidede utenrikskomite foreslår de deri nevnte dokumenter offentliggjort, vil jeg personlig ha tilføiet, at det kanskje kunde være av interesse om presidentskapet fikk bemyndigelse til å gjøre de debatter som er ført om Grønlandssaken kjent i den utstrekning presidentskapet finner at det er forsvarlig.

Garnes: Eg har heile tida set det slik at ein burde offentleggjera minst mogleg um Grønlandssaka. Eg heldt det fram i det stortingsmøte for stengde dører då me dryfte offentleggjering av dokument nr. 9; men ein hørde ikkje på mine åtvaringar den gongen, og mine låke spådomar har sanna seg. Men når Stortinget gjekk til for ein del å offentleggjera det som er hendt i Grønlandssaka, synest eg at det kann verta turvande, når ein fyrst har sagt a ogso å segja b. - Eg har ikkje havt høve til å sjå gjenom den tilrådinga som ligg fyre frå utanriks- og konstitusjonsnemnda, so eg kann ikkje ha noka personleg meining um det er rett å offentleggjera ho; men når presidentskapet gjer framlegg um det og nemnda er samd i det, går eg ut frå at ein må kunna gå med på det. Eg skyna ordføraren for saka slik at dei dokument som er nemnde i lista over vedlegg, skal offentleggjerast heilt ut. Dersom det er tilfellet, er eg nøgd; men dersom det derimot er meininga berre å offentleggjera det utdrag som finst i vedlegga, trur eg det er for lite til å klårleggja saka. Eg vil for at det skal vera på det reine gjera merksam på at eg i protokollnemnda har set meg nøydd til å visa til ymse av dei dokument det er tale um her, og til å citera ymse ting som ikkje er medtekne i det stutte utdrag i dei vedlegg som fylgjer denne tilråding. Men, som sagt, dersom det er meininga at dokumenta skal offentleggjerast heilt og fullt, er eg nøgd.

Men det er ogso andre dokument som, so vidt eg kann sjå, ikkje finst millom dei som her er nemnde; dersom eg tek i miss i so måte,

bed eg um å verta korrigerert. Eg siktar her til promemoriane frå professor Castberg av 16 mars og 16 juni 1931 og av 2 og 3 juli 1931. Eg har havt høve til å sjå dei, og etter mi meining vilde det vera svært ynskjande at ogso dei vert offentleggjorde. So vidt eg kann sjå, er det ikkje noko i dei som kann skada vårt lands interessor. Dersom dei ikkje går inn i dei dokument som presidentskapet no gjer framlegg um skal verta offentleggjorde, vil eg difor be presidentskapet tenkja over um det ikkje skulde vera fyremålstenleg å taka dei dokument eg her har nemnt, med millom det som skal offentleggjerast. - Vidare trur eg det vilde vera ynskjande og nyttig å få kunngjort protokollen frå det møte Grønlandsdelegasjonen hadde den 20 august 1932, der Wedel var til stades, og der dei dryfte forlikstanken i Grønlandssaka. Her gjekk ei tid - eg kann segja det her - det rykte at det var kome burt eit dokument, det skulde jamvel vera brent, og so vidt er skynar, var det nettopp dette dokument det vart sikta til. Det er lukkelegvis ikkje so. Dokumentet er kome til rettes, og eg trur det er av interesse å få det offentleggjort.

- Vidare var det i si tid, so vidt er har skyna i februar 1931, sendt eit skriv frå Ishavsrådet til regjeringa Mowinckel, der Ishavsrådet umhandlar den danske triårsplanen og kjem med fyreteljingar um kva regjeringa burde gjera i so måte. Eg kjenner ikkje skrivet, og veit ikkje i detalj kva det står i det; men eg har fått ein tokke av at det ikkje er so lite opplysende, og eg vil av den grunn oppmoda presidentskapet um å tenkja over um det ikkje er rett at me får ogso det skrivet på bordet. Eg veit ikkje so visst korleis høvet er med det; men dersom presidentskapet skulde koma til det resultat at offentleggjering av det skrivet vilde skada landet sine interessor, ynskjer eg sjølv sagt ikkje at det vert offentleggjort.

Kjær: Jeg skal ikke innlate mig på å drøfte spørsmålet om hvor meget eller hvor lite man skulde offentliggjøre av denne sak. Det er jo ganske klart at sakens faktiske forløp i sine hovedtrekk bør komme til almenhetens kunnskap; men når man står overfor et så bindsterkt verk som denne innstilling som her er omdelt i formiddag, og som de ferreste har hatt anledning til å lese - vi hadde jo møte til kl. 2 - så er det til en viss grad et sprang ut i mørket å fatte beslutning om at det hele skal offentliggjøres uten å ha lest det igjennem - det vilde være i høi grad å sverge til magisterens ord. Jeg personlig har heller ikke hatt anledning til å stifte noe nærmere bekjentskap med dette, men jeg har sett igjennem det og har heftet mig ved et og annet av den resonnerende del av innstillingen, som efter min opfatning gjør det vel verd å overveie, om man ikke skulde utsette med offentliggjørelse - som er foreslått, ikke av presidentskapet som det blev nevnt, men av utenriks- og konstitusjonskomiteen - inntil både presidentskapet og denne forsamlings medlemmer for øvrig hadde hatt anledning til å se på og tenke over hvorvidt det skulde være noe som egnet sig mere til innendørs drøftelse enn som publikasjon for en større lesekrets - jeg tenker da nærmest på lesekreten på den annen side av Skagerak. Der står f.eks. på side 57 i et referat fra et møte som holdtes i den utvidede konstitusjons- og utenrikskomite 26 mars 1931 i anledning av 3-årsplanen: "Skulde det vise sig at den danske ekspedisjon blev gjennomført på en måte som ikke tok tilbørlig hensyn til de norske fangstfolks interesser, vilde det være tidsnok da å ta de spørsmål som derved reiste sig op til behandling, likesom

overgrep fra dansk side i denne forbindelse vilde kunne danne et godt saklig grunnlag for hevdelse av det norske standpunkt." At vi har sittet på lur og ventet på et sådant overgrep, kan så være, men å offentliggjøre det for danske øren er jeg ikke så sikker på vilde være heldig. - På side 63, første spalte nederst, står i anledning av dr. Smedals uttalelser: "De viser hvorledes ethvert begrep om ansvar og forpliktelse like overfor staten hos ham var trengt helt tilbake, og hvorledes landet etter Stortingets oppløsning blev drevet frem mot vidtrekkende avgjørelser som ingen konstitusjonelt ansvarlig stod bak, og som ingen hadde overveiet tilstrekkelig." Det er også uttalelser om indre stell som jeg for min part ikke uten videre mener egner sig til offentliggjørelse for danske øren. Videre står der på side 64, 2nen spalte på midten: "Danmarks avslag i noten av 3 juli 1931 under henvisning til "at en sådan avtale vilde gå utover den overenskomst som var truffet i 1924" kunde derfor ikke overraske." Det er litt av en godkjennelse av den danske måte å behandle saken på, som man nok kanskje kan innrømme innendørs, men som er et stivt stykke å innrømme like overfor Danmark offisielt. Videre på side 67, 1ste spalte, står det også noe som er mindre heldig å offentliggjøre, nemlig: "At regjeringen gikk til okkupasjon uten å ha drøftet og forberedt saken på en helt annen måte enn skjedd, uten at de enkelte regjeringsmedlemmer hadde studert den og uten at der blev tatt hensyn til noen av de advarsler som var fremkommet, var et vidnesbyrd om at regjeringen ikke forstod at der er andre hensyn å ta i et lands utenrikspolitikk enn i partipolitikken, og at den ikke var klar over rekkevidden av sin handling." Det er litt ekkelt å tenke på at man i Danmark skal godte sig over at vi her i landet karakteriserer hverandre på den måten - bortsett fra hvor sant det ellers eventuelt kunde være med hensyn til selve realiteten. Dette skal ikke på noen måte opfattes som noen kritikk av uttrykksmåten i og for sig. På side 71 står det bl.a. om tidligere statsminister Hundseid - jeg får løsrive det fra sammenhengen, for det er selve uttrykkene jeg sikter til, og jeg skal ikke trette med å citere mere enn høist nødvendig: "Men hans mangel på erfaring i behandlingen av utenrikske saker gjorde ham usikker, og han led også under følelsen av ikke å ha noen utenriksminister som var skikket til å ha ledelsen i denne sak." På samme side noe lengere oppe står det: "Det var neppe betryggende for deres (forhandlingenes) gang at statsministeren ikke vist sine regjeringskolleger større tillit; men samholdet i regjeringen var ikke sterkt og opfatningen i Grønlandssaken, som hos samtlige var mere instinktivt bestemt enn resultatet av noen fordypning i saken, var sterkt divergerende." Jeg skal bare nevne en ting til som jeg i farten har festet mig ved. I regjeringsadvokat Kristen Johanssens meget velskrevne brev av 3 august 1931 sies det om den danske svarnote, hvori de nektet å gå inn på i avtaletiden ikke å utøve politimyndighet - på side 69 i bilagene - følgende: "Ved overenskomsten av 1924 har Norge forbeholdt sig rett til når som helst og hvor som helst å hevde at Øst-Grønland er ingenmannsland og Danmark forbeholdt sig på samme måte å hevde at Øst-Grønland er dansk land. Men begge har samtidig forpliktet sig til ikke å la denne opfatning få utslag i konkludente handlinger til fortrenghet for hinannen. Hvis og når en av statene utøver politimyndighet (utenfor kretsen av sine egne undersåtter) foreligger et brudd, men heller ikke før. Det vil kanskje innvendes herimot at forskjellen er hårtrukken. Dette vil

ikke være riktig; der er alltid en forskjell mellom plikt til ikke å gjøre noe og plikt til å avgi erklæring om at man intet vil gjøre. Jeg har f.eks. plikt til ikke å stjele fra Steen & Strøm, men ikke til å gi erklæring herom." Altså direkte prosedyre mot den tidligere regjerings optreden i en sak overfor Danmark som ganske sikkert fra regjeringsadvokatens side ikke har tatt sikte på en dansk lesekrets. Jeg vil fordi jeg har heftet mig ved disse ting og fordi jeg overhodet nærer engstelse for å beslutte offentliggjørelse av et dokument som Stortingets medlemmer kjenner så lite, henstille om man ikke kunde utsette med offentliggjørelsen inntil både forsamlingens medlemmer og presidentskapet hadde sett nærmere på det og overveiet hvorvidt det var ubetenkelig med en fjernere fremtid for øie å offentliggjøre dette eller om det muligens kunde tenkes å være noe i disse dokumenter som man kunde engstes for i fremtiden kunde bli brukt mot oss.

Hambro: Jeg vil gjøre opmerksom på at blandt de dokumenter som er nevnt på omslaget er det en kongelig proposisjon som ikke er foreslått offentliggjort, det er proposisjon nr. 32 for ifjor. Den spiller ingen rolle for innstillingen, den er ikke berørt der, men den inneholder ting om regjeringens forslag til bevilgninger under prosessens gang som vi mente det neppe vilde tjene noe øiemed å offentliggjøre, så vi har undtatt den. For øvrig vil jeg gjøre noen bemerkninger angående de enkelte ting som er nevnt her. Jeg skal først ta hvad det blev nevnt av hr. Garnes, at han gjerne vilde ha offentliggjort professor Castbergs promemorer. Professor Castbergs såkalte hovedpromemorer finnes trykt i St.med. nr. 12. Regjeringen fant den tidligere promemoria av Castberg så godt dekket av den senere av juli, at den ikke engang oversendte den til komiteen, og komiteen fant at det måtte være fullt fyldestgjørende å ha hans promemoria av juli som altså står i St.med. nr. 12. - Ishavsrådets skrivelse av 7 februar tror jeg det intet er i veien for å offentliggjøre. Jeg tror hr. Garnes' ønske om bemyndigelse for presidentskapet til å offentliggjøre den uten videre må kunne imøtekommes. - Hvad angår den såkalte Grønlandsdelegasjonens protokoll av 20 august stiller spørsmålet sig noe anderledes. I denne protokoll for 20 august er der intet innført overhodet, intet annet enn hvem der var til stede. Sekretæren blev ikke tillatt å føre noe til protokolls efter det møte. Imidlertid var der av sekretæren allikevel optatt et referat som fantes i utenriksdepartementet, og som det til slutt lykkedes komiteen å få blandt de øvrige bilag. Der er for øvrig ikke kommet noe bilag til komiteen, tror jeg jeg tør si, som ikke komiteen har forlangt og i mange tilfelle har forlangt gjentatte ganger.

I innstillingen finnes trykt den reservasjon professor Skeie gjorde mot å benytte referatene i delegasjonens protokoll. Jeg tror ikke det vil være riktig å benytte referatet fra et enkelt møte, aller minst efter den reservasjon som var tatt av professor Skeie, - en reservasjon som for øvrig han og de andre herrer helt fragikk ved det de selv offentliggjorde angående det møte - et erindringsbillede som ikke er identisk med det som forelå i det referat som var optatt av utenriksdepartementet. Jeg tror, hvis man skulde skride til å offentliggjøre Grønlandsdelegasjonens protokoll, vilde det være en prostitusjon for landet og landets styre, uten ethvert sidestykke. Det går jeg ut fra at samtlige medlemmer av utenrikskomiteen er helt enig i. Det kan ikke gjøres

og det bør ikke gjøres. Derimot vil det naturligvis intet være i veien for at referatet fra et enkelt møte sammen med andre utrykte dokumenter blir utlagt i lagtingssalen til gjennomsyn for Stortingets medlemmer.

Hr. Kjær hadde en rekke bekymringer. Dem kan jeg naturligvis forstå, fordi den hele sak er meget bekymringsfull. Det er ikke morsomt å offentliggjøre noe som helst, og når komiteen den hele tid samstemmig har vært av den opfatning, at det var blitt nødvendig å få innstillingen lagt frem, da er det ikke med tanke på fortiden, men det er med tanke på fremtiden. Det må forebygges at man kan oppleve en annen gang - fordi man her ikke offentliggjorde tingene - at uansvarlige menn benytter sin stilling i ly av statens autoritet som herrene i Ishavsrådet, benytter pressen til å gjøre det umulig for landets ansvarlige myndigheter å føre den politikk som Stortinget og regjeringen har vært enstemmig om, og som er forsvarlig. Det norske folk har krav på å få vite hvorledes det er gått frem. Vi har vært meget varsomme med i innstillingen å ta med noe som kunde utnyttes mot norske interesser, men man skal huske på at der er falt en dom, og ting man ikke kunde offentliggjøre i 1924, plikter man nu like overfor den norske almenhet å offentliggjøre. Denne tro, at man kan stikke hodet under en busk og like overfor det norske folk late som om ingenting er hendt, det er en tro som ikke passer i en ansvarlig forsamling. Jeg deler fullt ut følelsen av ubehag ved offentliggjørelsen, men jeg har ingen tvil om at offentliggjørelse av komiteens hele innstilling er nødvendig, og det er den eneste voksne adferd, når der er begått feil i utenrikspolitikken, å vedkjenne sig dem, og ikke søke kunstig å opprettholde en fiksjon om at der ingen feil er begått, men at det er verdens urettferdighet og dommernes store ukyndighet som har virket mot Norge. I de ting som blev citert av hr. Kjær, finner jeg intet som ikke kan og bør offentliggjøres. Å si at det inntrykk man fikk var at Norge satt på lur og ventet på et dansk overgrep, det hører intet steds hjemme. Nei, like overfor den agitasjon som var reist, inntok utenrikskomiteen og regjeringen det standpunkt, at skulde der skje brudd på traktaten eller handlinger som av den annen part måtte bli oppfattet som brudd, så fikk det bli Danmark som gjorde de brudd, fordi at den stat som kom og kunde klage, mente vi stod sterkere enn den stat som hadde begått overgrep. Det er en opfatning som man helt ut kan vedkjenne sig offentlig.

Der har vært konferert med utenriksministeren om de forskjellige protokollasjoner fra utenrikskomiteens møter, og der har ingen betenkelighet vært ved å trykke dem. Jeg tror tvertimot at det er riktig og gavnlig at de blir trykt. Derimot er der i bilagene naturligvis, i de enkelte uttalelser, som har falt i møter i Stortinget både fra representanter og fra regjeringens medlemmer, i og for sig ting som det ikke er morsomt å se offentlig stå på trykk. Hvorvidt det vil være gavnlig, det er jo et annet spørsmål. Men jeg er helt klar over at det ikke er morsomt, og at det ikke er morsomt for noen. Jeg har i komiteen og i presidentskapet vært av den opfatning, som er kommet til uttrykk tidligere, at det hele burde offentliggjøres under ett, og at man rev noe istykker ved å offentliggjøre Wedels og statsminister Hundseids erklæringer for sig. Derved har man vanskeliggjort det. For min personlige del vilde jeg intet ha imot at man ventet med offentliggjørelse for den saks skyld vil saken var debattert i Stortinget, det er for mig forsåvidt underordnet. Men jeg tror at det over alt i den norske almenhet nu

er et levende krav om å bli bekjent med sakens dokumenter og å bli bekjent med innstillingen, og jeg ser det som om Stortinget har meget liten grunn til å forsøke å forholde almenheten denne kunnskap. Presidentskapet har 4 av sine 6 medlemmer sittende i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite. Disse 4 har vært av den samme opfatning, at det ikke bare var riktig, men at det var nødvendig å skride til denne offentliggjørelse, så for presidentskapets vedkommende er det ganske overflødig å vente. De 4 medlemmer av presidentskapet har pliktmessig vært nødt til å følge saken den hele tid og kan den vel temmelig godt. Jeg kunde tenke mig den mellemsvei, som ikke vilde være forbundet med noen vanskelighet i dette øieblikk, med en gang å offentliggjøre innstillingen, som må offentliggjøres i sin totalitet, og å vente med å ta standpunkt til offentliggjørelse av bilagene, fordi det kan være mulig at det er enkelte representanter som vil finne at de gjerne vil ha gått bilagene igjennem, før de tar sitt standpunkt til spørsmålet. Det er en mellemsvei jeg kunde tenke mig; men intet spillfekteri med offentliggjørelsen her vil føre frem på noen som helst måte. Det vil ikke dekke oss like overfor Danmark, det vil kun ytterligere bestyrke inntrykket av at vi ikke er utenrikspolitisk modne, hvis vi efter det som er hendt, og den delvise offentliggjørelse, som har funnet sted, forholder oss ganske tause. Det er ingen stat som taper ved åpent å erkjenne at feil har kunnet gjøres, og at man er bestemt på for fremtiden ikke å gjøre tilsvarende feil, hvilket er det aller vesentligste.

Det hadde vært komiteens ønske den hele tid å få en enstemmig innstilling og å få et stortingsmøte hvor der blev diskutert minst mulig, og jeg tror at en enstemmig innstilling, som blev vedtatt uten debatt, hadde vært det heldigste og ønskeligste fra enhver side sett. Det har ikke lyktes, hvilket ingen beklager mere enn vi som sitter i flertallet i komiteen. Men også, hvis det hadde vært tilfellet, vilde det vært en absolutt pliktmessig nødvendighet å få innstillingen offentliggjort.

Greve: Jeg forstår innstillingen slik, at hele Grønlandsinnstillingen slik som den foreligger, hele utredningen, skal offentliggjøres. Det kan godt være at jeg, når jeg har hatt anledning til å se den, ikke har noe imot det; men jeg synes dog at Stortingets medlemmer bør ha hatt anledning til å sette sig litt inn i saken før de går med på offentliggjørelse. Der kan ikke dras noen parallell her med hvad vi har gjort før, for da var vi til stede og hørte - og vi har fått oss forelagt - de utredninger som efter Stortingets beslutning er blitt offentliggjort; men denne sak må jeg si at ialfall ikke jeg har noen oversikt over. Vi fikk iformiddag en rød blankett som sa at i eftermiddag skal behandles spørsmålet om offentliggjørelse. Nu er jeg av de stortingsmedlemmer som mener, at når jeg sitter her, og der er berammet møte fra kl. 9 til kl. 2, og der behandles saker som jeg mener er av interesse, er det min plikt å være her i stortingssalen og følge de forhandlinger som foregår, og ikke løpe ut for å lese igjennem dokumenter som blir overlevert en sådan i farten. Det har vært mitt prinsipp i de 3 år jeg har vært her. Det kan være det er et feilaktig prinsipp, det kan være en nybegynners feil, men jeg mener dog at det ikke kan klandres. Følgen av det er at jeg selvfølgelig ikke har noen oversikt over hvad disse dokumenter inneholder, annet enn at jeg som enhver annen lesekyndig kan få et innblikk fra avisene. Hr.

Hambro talte utmerket smukt og betryggende om dette. Men der er dog adskillig forskjell på hr. Hambro og en av oss almindelige 150 - hr. Hambro som fra første stund av har hatt anledning til å følge denne sak i dens detaljer. Det samme er sikkert tilfellet med presidentskapet, og det er sikkert også tilfellet med komiteens medlemmer. Men jeg trodde dog ikke at i en sak som denne, som har optatt hele vårt land i så lang tid og vært vist så stor interesse, skulde vi komme sammen her kl. 5 og uten videre strø sand på en hvilken som helst innstilling; for det må man jo si at dette blir. Jeg tør ikke uttale mig om de dokumenter som hr. Kjær citerte, heller ikke bilagene, jeg har ikke hatt noen anledning til å se dem. Men jeg vil forbeholde mig rett til som enhver annen representant å ha sett de dokumenter som jeg skal være med på å offentliggjøre. Jeg kan heller ikke skjønne at der skulde være noe tapt ved at man utsatte offentliggjørelsen inntil Stortingets medlemmer ialfall har hatt anledning til å sette sig inn i dette; det vil jo ikke gå så lang tid. Riktignok har vi det travelt, og vi sitter til kl. 1-2 om natten, men når vi først har fått dokumentene, tror jeg nok de fleste av oss kan ta den ekstra anstrengelse som er ved å sette oss inn i dette, men det har vi ikke hatt noen anledning til idag. Jeg synes derfor det er et billig forlangende at der ikke blir offentliggjort noe før Stortingets medlemmer har hatt anledning til å sette sig inn i det og før den tid kommer da vi har hatt anledning til å diskutere det. Jeg forstod hr. Kjær som han vilde fremsette forslag, og det har min absolutte støtte. Jeg pleier å være meget føielig, men sådan å være stemmekveg, ganske enkelt, det vil jeg nødig.

Presidenten: Der er ennu inntegnet 8 talere. Presidenten foreslår at tiden for de talere som herefter tegner sig, settes til inntil 2 minutter.

Votering:

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: Presidenten antar at saken er nokså oversiktlig, og den må vel kunne finne sin avgjørelse ved en votering uten at man skal ha altfor lang debatt. Presidenten vil henstille til representantene å begrense sig mest mulig.

Andresen: Jeg må erklære mig enig med hr. Greve. Når jeg bad om ordet, var det også for å si at jeg ikke kan stemme for offentliggjørelse av dette dokument som jeg fikk omdelt i middags og bare har lest stykkevis og meget ufullkomment. Der står jo åpenbart så mange viktige ting der, for ikke å bruke et annet uttrykk, at jeg synes tingets medlemmer må ha anledning til å se det innen de skal stemme for å offentliggjøre det. Da vi debatterte spørsmålet om offentliggjørelse av Wedels forklaring, antydte hr. Nygaardsvold at vi var imot offentliggjørelsen fordi vi hadde noe å skjule; han henviste til min uttalelse i den anledning. Så meget har jeg fått se av dette dokument, at jeg tror ikke høre som parti har noe å skjule i denne innstillingen eller noe som kan skade oss, kanksje tvertimot. Men jeg føler mig ikke sikker på at det er gagnlig for Norges interesser og Norges anseelse at det blir offentliggjort. Jeg vil ikke ha sagt noe imot

offentliggjørelsen på dette tidspunkt; men jeg vil ha sagt at da jeg ikke har kunnet lese det, kan jeg heller ikke stemme for offentliggjørelse i dette øieblikk. - Hr. Strand nevnte at visse tidligere debatter burde offentliggjøres. Jeg håper hr. Strand dermed og kanskje spesielt tenkte på den debatt som blev ført angående offentliggjørelsen av Wedels og Hundseids forklaringer. Hvis innstillingen idag skal offentliggjøres, vil jeg foreslå at også den debatt blir offentliggjort. Der er ingen grunn til å holde den hemmelig, såvidt jeg kan forstå.

Moseid: Jeg har ikke hatt anledning til å lese den innstilling som blev omdelt idag fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite, og jeg kan derfor ikke uttale noe om hvorvidt jeg vil finne det berettiget å offentliggjøre den innstilling i sin helhet. Jeg har riktignok nu hørt en del citater som nok kan gi grunn til alvorlig eftertanke, men de har ikke gitt mig noen oversikt over hvorledes innstillingen egentlig er bygget op. Jeg vil derfor ikke idag kunne gi min stemme til offentliggjørelse, da jeg forlanger å få anledning til først å gjøre mig bekjent med de saker som jeg i tilfelle skal gi min stemme til offentliggjørelse av. Jeg vil idag på ny få lov å fremholde mitt prinsipielle syn på behandlingen av hemmelige saker her i Stortinget. Jeg har fremholdt det tidligere og vil gjenta det idag. Efter min mening er det bare én måte å behandle hemmelige saker på i Stortinget som er fullt forsvarlig, det er samlet å fremlegge saken i Stortinget og samlet gi Stortinget full oversikt over saken før der besluttet offentliggjørelse. Kun da kan Stortinget ta det fulle og hele ansvar for hvad det gjør. Det blev fra president Hambros side uttalt at det norske folk hadde et billig krav på å få se hvad der stod i denne innstilling som er omdelt. Derom skal jeg ikke uttale noe idag, det beror på innholdet av innstillingen og hvilke virkninger den kan ha for vårt land. Men jeg vil uttale at det norske folk har et billig krav på at Norges Storting vet hvad det gjør, når det går til offentliggjørelse, det har det rimelig krav på. Det må kunne forlange av Norges Storting når det behandler utenrikspolitiske spørsmål, at det har satt sig inn i hvad det dreier sig om, før det overhodet går hen og offentliggjør disse saker. Personlig vil jeg ha uttalt at jeg for min del ikke vil søke å holde hemmelig noe som helst som de andre partier måtte kunne håpe på vilde skade vårt parti, på ingen måte. Det eneste som jeg vil legge vekt på, er hvorvidt det kan være til landets gagn eller til skade for vårt land utad. Men hvis man stiller det krav at Stortinget ikke skal handle i blinde, men vite hvad de gjør når de fatter beslutning om offentliggjørelse, må man også sørge for at Stortinget blir i stand til å sette sig inn i dokumentene som blir det forelagt. Jeg tror ikke det er riktig overfor Stortinget å forlange at man i blind tillit til en stortingskomite skal gå hen og stemme og ta ansvaret for sin stemmegivning i en sak som kan få betydning for vårt land fremover i ubegrenset tid. Man vet ingenting om det.

Nygaardsvold: Det er ganske forståelig, det vil jeg si, at man her snakker om at man ikke har kjennskap til det som her foreslås offentliggjort. Jeg er fullt klar over at det har vært svært liten tid for Stortingets medlemmer til å sette sig inn i den innstilling som foreligger og de dokumenter som følger med innstillingen. Imidlertid frykter jeg for at selv om vi venter en dag, to dager,

kanskje en uke til, med å beslutte offentliggjørelse og vi skal ta en ny debatt om det, vil den forme sig akkurat likedan som nu. Vi hørte allerede tilløp fra hr. Kjær. Han hadde hatt for liten tid til å sette sig inn i innstillingen, men han begynte med en detaljert gjennomgåelse av innstillingen. Det tyder på at han allerede omhyggelig har gjennomgått den med sikte på å ta en detaljert debatt for lukkede dører over det som skal stå og det som ikke skal stå i innstillingen. Og det jeg frykter for, er at man her for lukkede dører skal forsøke å rive i stykker innstillingen, slik at det blir småting som skal komme til folkets kunnskap. Jeg for min del vil hevde at det skulde for lenge siden ha vært offentliggjort en hel del som vedrører dette spørsmål. Til de citater som hr. Kjær kom med, og som han mente det kunde være betenkelig å la stå i en offentlig innstilling, vil jeg si at jeg tror ikke det finnes et eneste citat, et eneste referat i denne innstilling med mindre det i komiteen er veiet ikke én gang, men veiet og overveiet mange ganger. Jeg vet heller ikke av en eneste ting av den art som noen av komiteens medlemmer - jeg understreker det - har gjort noen alvorlig innvending mot skulde stå i innstillingen med sikte på full offentliggjørelse.

- Den mellomvei som hr. Hambro pekte på, at man kunde offentliggjøre innstillingen først og siden dokumentene, må jeg på det bestemteste fraråde. Da vil jo forholdet bli det, at offentligheten fikk lese innstillingen, men de dokumenter som denne henviser til, vilde være utilgjengelige for offentligheten, og det vilde bli at man lekte blindebukk på ny. - Hr. Moseid snakket om en samlet offentliggjørelse. Ja, det er jo nettopp det vi vil nu, det er en samlet offentliggjørelse. Og hvis det er flere ting som man mener må frem for å belyse dette spørsmål, slike ting f.eks. som hr. Garnes snakket om, skal et sådant forslag få min stemme. Ja, jeg går så langt, at hvis det er noen som for rene og ramme alvor foreslår at vi skal offentliggjøre alle 3 protokoller fra Grønlandsdelegasjonen, stemmer jeg for det. Jeg vil dog ta et lite forbehold, og det er at de samtlige blir utgitt i bokform til jul. For da er jeg sikker på at de opnår så store oplag at selv "vi som går kjøkkenveien" blir slått.

Handberg: Jeg har først da jeg kom her i eftermiddag, sett innstillingen om hvilke dokumenter skal offentliggjøres. Men det har jo vært drøftet en del i komiteen at det og det dokument skulde offentliggjøres. Min stilling i komiteen har vært at jeg vil ikke ha offentliggjort noe dokument som skader vårt lands verdighet, og heller ikke noe som er tendensiøst. Likedan har jeg vært mot at dokumenter skulde offentliggjøres stykkevis med ett nu og ett da. Jeg var således imot at Wedels og Hundseids redegjørelser skulde offentliggjøres på det tidspunkt det blev gjort. Jeg har vært for at det hele burde offentliggjøres under ett. Jeg tror der er meget i det som hr. Kjær sa, at man skal se nøiere på denne sak før man går til offentliggjørelse. Det kan jo være at der blir en stor politisk opvask her, når man skal behandle innstillingen, og da kan man stå uviss om man under diskusjonen her bare har rett til å bruke eller citere av det som er offentliggjort, eller om man også har rett til å bruke citater og hvad som helst som står i dokumenter som ikke blir offentliggjort. Derfor mener jeg at for den debatt som skal bli, vil det være av stor betydning å ha rede på dette spørsmål.

Garnes: Eg vil gjerne få lov å segja at eg alltid har vore samd i den appell som stats- og utenriksminister Mowinckel gjorde til Stortinget, den gongen han fyrebudde oss på nederlaget i Haag, at me nordmenn - og stortingsmennene fyrst og fremst - burde taka nederlaget som "good losers". Eg er samd i det framleies; men det er klårt at dersom ein skal sleppa ein stor og kanskje opprivande debatt kring denne saka, får ein alt no leggja saka slik til rettes at ein kann sleppa det, og det meiner eg at ein gjer på den måten at ein gjer eit vitug og vel gjennomtenkt utval av dei dokument som skal offentleggjerast. Men det kann ein ikkje nå dersom ein gjer eit utval som sume meiner er einsidig, som berre svarar til det synet den eine parten har. Me kjem ikkje burt frå at det er tvo syn på det som har gått fyre seg, og då meiner eg at jamvel um det er eit mindretal som har eit anna syn enn fleirtalet, bør ogso det få høve til å få offentleggjort dei dokument som forsvarar det syn det har. Det skulde vera eit rimeleg krav, og berre på det grunnlag er det von um å sleppa ei større oppvask, noko eg for min part svært gjerne vil sleppa.

Eg takkar president Hambro for den velviljuge måten han mottok min tanke um å offentleggjera visse dokument på. Eg var merksam på at den siste promemoria av professor Castberg i hovuddraga har med det som dei fyrste handlar um; men når eg nemnde dei fyrste, var det nettupp for å slå fast tidspunktet då professor Castberg vart spurd og då han sa ja. Det har nemleg vore kritisert at regjeringa vende seg til Castberg med desse spursmål på eit altfor seint tidspunkt; men, som eg gjorde merksam på, gav Castberg ei utsegn i spursmålet alt i mars 1931. Men eg kann vera nøgd med at det vert opplyst um at Castberg uttala seg alt so tidleg, og um realiteten i det han heldt fram.

Eg er samd med hr. Kjær i at det kunde vera det varsamaste å venta litt og sjå og lata medlemene av Stortinget få lesa over dette som dei no vert innbodne til å offentleggjera, fyrr dei går med på det. Eg synest det er rimeleg. Eg for min del har havt høve til å sjå gjennom dei fleste dokument, tenkjer eg, so eg er reidug når det skal vera; men av umsyn til dei som ikkje har set dokumenta synest eg det er eit rimeleg krav at ein dryger med det til vidare. Dersom det vert gjort framlegg um det, finn eg difor grunn til å røysta for. - Eg vil oppmoda hr. Strand um å gjera det framlegget han nemnde um fullmakt for presidentskapet til å offentleggjera visse dokument; men eg vil be hr. Strand at han i det framlegget ogso tek med det skriv frå februar 1931 frå Ishavsrådet til regjeringa Mowinckel. Eg skyna fyrstepresidenten slik at han ikkje hadde noko mot at det vart offentleggjort; eg skyna han slik at han var samd i at det i alle fall ikkje kunde skada noka interesse for landet.

Støstad: Jeg kan også godt forstå at det er mange som ikke har fått tid til å lese igjennem denne innstilling og det bilag som medfølger den. Der har vært nok av annet arbeidsstoff i de siste dagene. Personlig kan ikke jeg si at det er noe om å gjøre for mig om man beslutter offentliggjørelse idag eller imorgen eller mandag. Det som vi må være klar over, det er at det nu er nødvendig at innstillingen og bilagene blir offentliggjort. Vi kan ikke undlate offentliggjørelse, og da spiller det for mig ingen hovedrolle, enten det blir idag eller en annen dag. Når det har vært sagt fra hr. Garnes' side at det er dokumenter som mangler i dette utdrag

vi har tatt, så kan det naturligvis være så. Det beror i høi grad på et skjønn hvor meget man skal ta med når man har en haug av dokumenter, slik som det har vært i denne sak. Men hr. Garnes tar feil hvis han tror at vi i konstitusjonskomiteen har forsøkt å plukke ut bare de dokumenter og bilag som rammer det man kan kalle den annen part i denne affære. Der har ikke vært gjort noe forsøk i den retning fra komiteens side, og jeg skal med en gang gi hr. Garnes det løfte, at hvis han finner dokumenter som han mener er til fordel for det syn han representerer, til undskyldning for den regjering hvis parti han tilhører, skal jeg være villig til å offentliggjøre også disse. Men jeg er bange for at det blir forferdelig vanskelig i denne haug av dokumenter å finne noe dokument som egentlig vil være til noe forsvar for det syn. Mere har jeg i grunnen ikke å si idag, det er ikke noen grunn til å gå inn på realiteten idag, men det vi må være enig om, det er at offentliggjørelse må finne sted, og da er det et hensiktsmessighetsspørsmål enten det skjer idag eller imorgen.

Harald Bakke: Jeg mener også at det er av avgjørende betydning for offentliggjørelse idag eller senere, å vite tidspunktet for stortingssesjonens avslutning. Hvis det er som det har gått rykter om i korridorene, at vi skal være ferdig onsdag, da er det absolutt nødvendig at innstillingen blir offentliggjort idag. Har man derimot tenkt å bli sittende sammen noen dager lengere, skal jeg innrømme at det er mulighet for at representantene kan få en dag eller to til å lese på disse ting. For min komite spiller denne offentliggjørelse en rolle bare forsåvidt som vi i vår innstilling av og til har henvist til de dokumenter som er nevnt her. Jeg tror særlig hr. Garnes har gjort det. Jeg har derfor som sakens ordfører bedt hr. Garnes, at han her fra denne plass opplyser hvilke dokumenter det er som ønskes offentliggjort, for at han skal kunne benytte sig av dem. Det er årsaken. Og jeg mener også, at før protokollkomiteens innstilling foreligger offentlig, må det være bragt på det rene hvilke dokumenter vi kan henvise til. Det er ikke svært mange vi trenger, men vi må være sikker på at man har lov til å omtale det som blir sagt der. Vi har hele tiden gått ut fra at dokumentene vilde bli offentliggjort. Derfor er det av interesse for oss at denne innstilling med dokumenter blir offentliggjort så snart som mulig. En annen ting: Man har her drøftet spørsmålet om hvorvidt der skal trykkes mere eller mindre. Jeg mener at man i denne sak som i andre saker kan gå frem på den måte, at de dokumenter man henviser til, legges frem på presidentens bord. De er da offentlige i enhver henseende, men de er ikke trykt. Sådan gjør vi i vår komite, vi vil komme til å legge frem en rekke dokumenter som vi henviser til, og som Odelstingets medlemmer kan sette sig inn i, men vi vil ikke spandere trykksverte på dem, for vi mener det er delvis unødig. Jeg mener at sådan kan man gå frem her. Er det referater fra møter, fra hemmelige stortingsmøter eller møter i utenrikskomiteen, som enkelte representanter her synes er ufullstendige, så har man jo det fullstendige referat her. Det måtte kunne gå an å legge det frem, henvise til det og offentliggjøre det på den måte, om det ikke nettop trykkes. Jeg er enig med president Hambro i den ting, at selvfølgelig er ikke alle uttalelser som man kommer med i et hemmelig møte, formet således at de tar sig så strålende diplomatisk ut, når man ser på dem lang tid etterpå og med nøkterne og klare øine. Jeg tror at de representanter som omhyggelig vil sette sig

inn i saken, kommer best til det resultat ved å gå med på en offentliggjørelse idag. Derved vil de også kunne få adgang til de dokumenter som er av avgjørende betydning for saken i det hele. Med hensyn til en spesiell ting som har vært nevnt her, Ishavsrådets protokoller og offentliggjørelse av dem, så er forholdet som det er opplyst, at referatet er ikke offisielt godkjent av Ishavsrådet, men det er klart at det er fullt troverdig. Jeg skulde gjerne, hvis hr. Nygaardsvold eller noen annen fremsetter forslag om at de protokoller skal offentliggjøres, stemme for det. I det hele tror jeg at det ikke er så svært meget som vi har å hemmeligholde i disse ting, det er ikke så svært meget som vil skade vårt land. I høiden vil det være enkelte personer som kan føle sig ubehagelig berørt ved at det blir offentliggjort i en større utstrekning enn vanlig, men det skader ikke landet. Jeg har nemlig også trodd på dette med offentlighet i utenrikske spørsmål. Jeg synes, for å si det like frem, at her i stortingssalen har vi altfor meget av hemmelige saker. Vi får det ene hemmelige dokument, den ene hemmelige innstilling etter den annen, og Gud og hver mann vet at de hemmeligheter som står i disse dokumenter, er ikke så forferdelig store og av sådan svær betydning. Hvis man innrettet sig mere på offentlighet fra første ferd av, så var man kanskje litt mere forsiktig også, og det vilde ikke skade. Jeg vil derfor stemme for at utenriks- og konstitusjonskomiteens innstilling offentliggjøres med de dokumenter som her er nevnt. Jeg vil da samtidig henstille til komiteen at den lar de dokumenter som den har latt trykke i en forkortet form, fremlegge i den fullstendige form på presidentens bord eller i lagtingssalen, som hr. Hambro sa, så de kan bli tilgjengelige for representantene. Men jeg vil advare enhver som ikke har arbeidet med disse ting, mot å tro at de i løpet av en halv dag eller endogså en hel dag kan komme til bunns i denne meget vidtløftige materie.

Anderssen-Rysst: Den foreliggende innstilling blev utdelt til representantene idag morges. Den har da ikke foreligget for representantene så lenge at det har vært noen mulighet for dem - der har jo vært møte før her idag - til å komme igjennem den. Utenrikskomiteen har utarbeidet innstillingen med sikte på offentliggjørelse, og all den stund den det hadde, måtte den samtidig som innstillingen forelå, fremkomme med en egen innstilling til Stortinget om offentliggjørelsen; det var ikke til å komme forbi. Det har selvfølgelig stor betydning at dette spørsmål får sin avgjørelse så snart skje kan, men jeg kan ikke si annet enn at jeg så godt kan forstå de innvendinger mot offentliggjørelse idag - ikke mot offentliggjørelse i det hele tatt, men mot offentliggjørelse idag, fordi man ikke har fått anledning til å gå igjennem innstillingen. Det er dog så at det er samtlige Stortingets medlemmer som deltar i beslutningen om offentliggjørelse, det er ikke presidentskapet som skal avgjøre det. Hver av Stortingets representanter har sitt ansvar i så henseende, og da finner jeg det rimelig at man vil ha adgang til å ha sett igjennem den innstilling som man således har et ansvar for offentliggjørelsen av. Jeg kan erklære mig enig i de betraktninger som fremkom fra hr. Støstad i så henseende. Han sa at han for sitt vedkommende ikke hadde noe imot at spørsmålet om avgjørelse av denne innstilling om offentliggjørelse blev utsatt til mandag morgen eller ettermiddag. Jeg har ingenting imot det. Med hensyn til de utdrag som foreligger

i innstillingens bilag, har det vært gjort gjeldende her, at disse utdrag ikke skulde være fyldestgjørende for klarleggelse av de momenter man vil ha frem. Det kan jeg ikke uten videre være enig i, man måtte jo da påvise dette nærmere. Men utdragene i bilagene har vært forelagt komiteen og er vurdert der. Det er jo naturligvis en skjønnssak hvor meget man skal ta med, og hver av representantene i utenrikskomiteen har fått anledning til å se på det utdrag, som er gjort av vedkommendes innlegg, så i så henseende kan der ikke bebreides komiteen noe. Jeg tror ikke at den innvending i det hele tatt kan føre frem. Der er gjort et samvittighetsfullt utdrag, såvidt jeg kan forstå. Og all den stund man nu har adgang til, når disse dokumenter som der refereres til, blir henlagt på presidentens bord, videre å ta med det man ønsker, så må jo enhver innvending mot fremgangsmåten bortfalle, forekommer det mig. Jeg erklærer mig enig med den ærede representant Bakke i, at der må kunne være adgang til å supplere tidligere referater både fra stortingsmøtet og fra utenrikskomiteens møte. Det er jo et skjønnsspørsmål hvor meget man skal ta med, som sagt, og det kan komme til å vise sig at man har bruk for å supplere de opplysninger som er fremlagt her.

Hambro: I anledning av det som blev anført av hr. Garnes, vil jeg si at jeg forstår at det hr. Garnes ønsker, er å kunne benytte andre ting av referatet enn de som finnes i den ekstrakt der er trykt som bilag. Jeg går ut fra som en selvfølge, at det må hr. Garnes ha full anledning til, efter at Stortinget tidligere har besluttet å åpne disse referater for protokollkomiteen, og likesom konstitusjons- og utenrikskomiteen har gjort det utdrag den fant tjenlig, må han som medlem av protokollkomiteen ha den samme rett til å benytte det han der måtte ønske. Jeg er sikker på at han ikke vil benytte noe med den tanke å kunne skade offentlige interesser, det har jeg den fulleste tillit til. Jeg går ut fra at der ikke behøves noen beslutning av Stortinget til det. Det har den bemyndigelse til. - Hvad angår den Castbergs promemoria av mars som hr. Garnes siktet til, så finnes den nevnt i innstillingen fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite i referatet fra møtet i komiteen den 26 mars, hvor der stod at statsministeren refererte en P.M. fra Castberg. Jeg bare innskyter at Castberg var ikke avkrevet denne P.M., det var hans eget aktivistiske initiativ som hadde avfødt den, og den danner grunnlaget for ham senere. Der finner altså hr. Garnes datoen, og vil ut fra selve den trykte innstilling kunne påvise at der før regjeringsskiftet er forelagt et slikt dokument - hvis det var hans tanke.

Jeg går ut fra at det er av den største viktighet for almenheten og for mange representanter også, at pressen får anledning til å bli bekjent med innstillingen, før den diskuteres i Stortinget, og vi må jo også vite på forhånd, før debatten, hvorvidt det er meningen at den skal føres for åpne dører eller ikke. Jeg tror at det er det eneste naturlige og riktige å føre den for åpne dører, og jeg håper at ingen representanter fra noen side vil gå til den debatt med en følelse som den hr. Moseid gav uttrykk for, når han talte om at folk av de andre grupper vilde ta med det som "kunde skade vårt parti", som han sa. Jeg går ut fra at det ingen representant er som vil finne at denne sak og en drøftelse av denne sak i Stortinget overhodet bør legges an på en slik måte, at den tilsikter å skade noe enkelt

parti eller noen enkelt regjering. Dertil er saken altfor viktig. Og dertil kommer den ting, at ut fra det historiske tilbakeblikk får man vel være enig om at der i de år som er forløpet siden 1905, ikke er noe parti som på en måte som ingen kan klandre, til enhver tid har røktet eller forstått de utenrikspolitiske interesser. Det blev også uttalt av hr. Moseid at det norske storting må vite hvad det gjør, når det går til offentliggjørelse. Ja, hvis det norske storting den hele tid hadde visst i denne sak hvad der blev gjort, og hvorfor det blev gjort, så hadde den ligget ganske anderledes an enn den gjør idag. Det ligger i hele Stortingets arbeidsmetode, at skulde hver enkelt representant til enhver tid kunne ha satt sig helt inn i enhver foreliggende sak og i alle denne saks dokumenter, så vilde vi jo aldri noensinne kunne bli ferdige. Man kan finne at det er en beklagelig arbeidsmetode - og mange av de mest interesserte representanter finner det naturligvis det - at man blir nødt til å sverge, som det blir sagt, til magisterens ord av og til; men det er det eneste mulige arbeidsprinsipp, og derfor har også Stortinget ved særlige anledninger etablert særlige organer, utvidede komiteer eller forsterkede komiteer og spesialkomiteer, nettop for at alle partier kunde ha følelsen av, at her var man betrygget mot noen art av overgrep eller kupp og til en viss grad måtte legge det i vedkommende organs hånd. Det tror jeg gjelder i en sak som denne. Jeg kan beklage at Stortingets medlemmer ikke har hatt langt mere tid til å studere saken og dens dokumenter, men den beklagelse tror jeg vil måtte bli den samme om en uke. Vi kan beklage i komiteen at vi ikke har hatt meget lenger tid og et ennu rikere materiale, men vi har sett vår egen og Stortingets begrensning, vi har ment at vi måtte tilendebringe saken, og det mener vi fremdeles at det haster med.

Eiesland: Eg er ein av dei i presidentskapet som ikkje sit i utanriksnemnda, og kjenner soleis ikkje nøgje til korkje ishavsrådprotokollen eller Castbergs promemoria. Eg er klår over den ting, at tilrådinga og vedlegga må offentleggjerast, og at ein må offentleggjera det som kann offentleggjerast i denne sak utan skade. Eg var ein av dei som tala for og røysta for at forklåringane åt minister Wedel og hr. Hundseid i si tid vart offentleggjorde, jamvel um det måtte verta ei lausriving, ei offentleggjering av ein einskild del av saka, fyrr det heile vart offentleggjort, og eg tenkjer det vil visa seg at det var rett. Me veit det var kokt mykje suppe på den historia i avisene, og slik at det ikkje nettupp gagna vårt land. Då so sakene vart offentleggjorde, vart det referert i avisene, og so fall det meir til ro, og eg trur ein skal vera varsam med å setja ut med å offentleggjera denne tilrådinga, dersom det ikkje er absolutt turvande. Det gjeld for oss å få ro um denne sak so fort som det er råd, det batar ingen at det vert kokt suppe på ho, og um denne tilråding vert offentleggjord i dag, ligg det i Stortinget si hand like fullt um det skal verta ein politisk oppvask som ikkje gagnar nokon, eller ikkje, når debatten kjem - det har ingen ting med det å gjera. Eg vil difor tilråda at ein gjer vedtak i dag um at tilrådinga skal offentleggjerast. Eg vil berre gjerne ha lagt til, at eg kann skyna at det er representantar som tykkjer dei har fått sett seg for lite inn i det; men ein må og ha ei viss tiltru til eit so allsidig samansett kollegium som utanriksnemnda er, og tru at den nemnd ikkje vil tilråda offentleggjering av noko som kunde skada vårt land unnaudleg.

Presidenten: De efterfølgende talere har inntil 2 minutter.

Jakob Vik: I den stoda eg står til denne sak, vil eg råda til at ein gjer offentleg mest råd er av alt som ligg fyre. Men det er klårt, at når saka fyrst er delt ut i dag, er det ikkje lett for representantane å ha full oversikt over kva dei er med på, so eg vil tilråda at dei får tid til å lesa igjennom det. Det er av interesse for dei sjølve, og det er kanskje av interesse for den sak dei hevdar, og det er og av interesse for landet at dei vert kjende med det. Men som ein av dei som var medlem av den fyrre regjering, og som skal få sine handlingar umdømt her, har eg stor interesse av at alt vert offentleggjort. For folk må ikkje ha kjensla av at nokon ting har vorte duld. Og er ikkje dokumentasjonen fullnøggjeleg i tilrådinga her, må ein ha fridom til når saka skal upp til debatt, i all sømd å taka med ting som me kjenner til, og som har vore med å dana den historie, eller den situasjon som har ført fram til dette resultat. Det må ein ha lov til når det skjer etter mogen ettertanke, og i former som ikkje skadar vårt land. Eg vil soleis tilråda offentleggjering, men eg vil gjerne det skal setjast ut, til forsamlinga har fått sett seg inn i kva ho er med på.

Kjær: Som jeg nevnte forrige gang jeg hadde ordet, var det ikke meningen med de eksempler jeg trakk frem, på noen måte å uttale noen kritikk eller karakteristikk av innstillingen i og for sig. Det var derfor heller ikke min mening å klandre eller kritisere at det i utenrikskomiteens møte den 26 mars 1931 blev gjort en protokollasjon angående de chancer som man eventuelt kunde ha i Norge, hvis Danmark gjorde overgrep på Grønland. Når uttrykket "ligge på lur" falt mig i munnen, var det nærmest i en forutfølelse av hvordan man på den annen side av Skagerak vilde komme til å karakterisere det. Dette er fortrolige forhandlinger som den ene part har med sine egne chancer og muligheter, og noe annet er det hvad der egner sig til å komme for den annen parts ører. Man må jo huske på, når man drøfter norske utenriksaker, hvad der kan være av mere eller mindre uoverveiede ting: på avstand vil man ikke dømme således som her, om den enkelte regjering og det enkelte utenriksstyre, men man vil ta norsk utenriksstyre som en helhet. Jeg mener derfor at man skal være vel på vakt mot å foreta sig ting som kan skade norsk utenriksstyre i det hele. Der er kommet såvidt mange uttalelser i tilslutning til mine betenkeligheter mot offentliggjørelse av dette, uten at representantene har fått se på det, at jeg vil tillate mig å opta følgende forslag:

"Spørsmålet om offentliggjørelse utstår for at Stortingets medlemmer kan få anledning til å gjøre sig bekjent med saken."

M. J. Strand: For mig er det ikke av avgjørende betydning enten det blir besluttet å offentliggjøre dette nu, eller det blir utsatt. Men å tenke på å offentliggjøre innstillingen bare delvis, slik som det også synes å ha vært enkelte antydninger om, det må jeg protestere mot. Skal den offentliggjøres, så skal den offentliggjøres i sin helhet. Det har i komiteen, såvidt jeg har forstått, vært enighet om at innstillingen og de bilag der her er snakket om, skulde gjøres offentlig kjent, og da synes jeg det er nokså merkelig at det reises innvendinger og så store betenkeligheter mot dette. Nuvel, det får så være, men det vilde

etter min mening være hensiktsmessig om man også kunde gjøre kjent noen av de stortingsdebatter som har vært ført fra 1923, og som omhandler denne sak. Derfor antydet jeg at presidentskapet burde ha bemyndigelse til å gjøre slik. Hr. Garnes mente at det også burde bli anledning til å bekjentgjøre Ishavsrådets skrivelse av 7/2 1931. Jeg har ikke noe imot det, og jeg skal tillate mig å fremlegge følgende forslag på presidentens bord:

"De debatter som har vært ført om Grønlandssaken i de hemmelige stortingsmøter i årene etter 1923, samt skrivelse fra Ishavsrådet av 7/2 1931, blir også å offentliggjøre i den utstrekning presidentskapet finner det forsvarlig."

Det er selvsagt at jeg vil stemme for at det blir offentliggjort straks. Men som sagt, det er ikke noen prinsipp sak for mig.

Maastad: Heller ikke jeg har deltatt i behandlingen av denne innstilling, men jeg har ingenting å innvende mot innstillingen. Og vi har jo i vår komite den hele tid arbeidet under den forutsetning at innstillingen skulde bli offentliggjort. Jeg er også av den opfatning at det bør offentliggjøres i sin helhet, alt hvad denne sak angår. Nu er jeg fullstendig opmerksom på det som hr. Kjær anførte, at det kunde plukkes ut meget som det kanskje ikke var så heldig å offentliggjøre. Men hvis vi skal holde på på den måten, så blir det jo litt vanskelig. Det er klart at innstillingen er blitt preget av ordførerens syn i det hele, men det er jo to syn som gjør sig gjeldende i denne sak som i enhver annen, og det kan da bli dissenser om hvad man skal plukke ut og ikke plukke ut, når man skal ta ut enkelte avsnitt av forskjellige ting. Og jeg anser det for helt ugjørlig å komme til noe annet resultat enn det vi er kommet til. Jeg er enig med hr. Bakke, når han mener at samtlige de av sakens dokumenter som vi mener er av betydning, må bli fremlagt på presidentens bord, og at det må bli gitt adgang til å benytte dem under debatten, ellers vil det jo bli nokså vanskelig for dem som har arbeidet med denne sak, som har satt sig inn i den, og som har sett disse dokumenter. Jeg mener derfor det er nødvendig. Derimot er det et dokument som er nevnt her, som jeg ikke kan være enig i skal offentliggjøres, og det er professor Worm-Müllers skrivelse. Jeg kan ikke skjønne at der er noe hensyn som skulde tale for å offentliggjøre en sådan skrivelse. Det er et temmelig luftig dokument, opsatt efter hukommelsen og basert på samtaler med menn som nu er døde og borte, og vi kan ikke få konstatert med absolutt sikkerhet faktum der. Det er en skrivelse som er bygget litt på forholdene som man ser dem etterpå, men vi er ikke sikker på om det passer akkurat i den situasjon da skrivelsen blev opsatt. Jeg vil derfor be om at den må bli undtatt.

Moseid: Hr. Bakke uttalte, at hvis Stortinget skulde bli ferdig til førstkommende onsdag eller en annen bestemt dag deromkring, måtte offentliggjørelse skje idag. Jeg vil håpe at ikke noen av Stortingets medlemmer anser sig berettiget til å la et slikt hensyn spille inn i bedømmelsen av hvorvidt det er riktig å gå til offentliggjørelse idag eller ikke. Hvis en stortingsmann skal handle under ansvar for det han gjør - og det må enhver være klar over at man gjør når vi offentliggjør hemmelige dokumenter i et utenrikspolitisk spørsmål - er det enhver stortingsmanns plikt å kjenne de dokumenter som besluttet offentliggjort. - Hr. Hambro

gjorde gjeldende den opfatning, at Stortinget i blind tillit til en komites skjønn kunde bli næsten ansvarsfritt for sin beslutning i en sådan sak. Det forholder sig selvfølgelig ikke så. Det er jo klart at man må ha komiteer for å gjennemarbeide det stoff som ligger til rette for bedømmelsen av en sak, og man må også i stor utstrekning benytte komiteer til å gjøre det utdrag som er nødvendig for å kaste lys over saken, men når det dreier sig om offentliggjørelse av det utdrag, er det enhver stortingsmanns plikt å være klar over hvorvidt det er skikket til å skade vårt land eller ikke, og det vilde være helt feilaktig praksis å slå inn på i den slags spørsmål, hvis Stortinget offentliggjør hemmelige dokumenter før det har gjort sig bekjent med innholdet.

Greve: Hr. Bakke fremholdt at man kunde være ganske trygg det var ikke noe særlig å være redd for. Hvis jeg hadde vært i en klasse ved en bergensskole og hatt hr. Bakke som lærer, er jeg ikke i tvil om at jeg vilde si til mine kamerater: Skidt, vi stoler på Harald, og dermed hadde saken vært avgjort. Men jeg er avvent med å stole så sterkt på autoritetene, og det gjør at jeg må fastholde det jeg sa i mitt første innlegg.

Nygaardsvold: Vi har nu holdt på i 1 1/2 time og diskutert hvorvidt vi skal offentliggjøre denne innstilling straks, eller om vi skal vente til et mer ubestemt tidspunkt slik som hr. Kjærs forslag går ut på. Jeg føler mig overbevist om, at hvis ikke innstillingen blir vedtatt, og vi utsetter offentliggjørelse, vil den næste debatt ikke bare bli på 1 1/2 time, men den vil kanskje bli på 1 1/2 dag, debatten om hvilke ting som skal ut, eller hvilke ting som skal inn. Vi hører allerede nu betenkeligheter av enhver art, og man er så var og redd, så det ikke er måte på, og da kan vi forstå hvordan forslagene vil drysse og hagle om hvorvidt det avsnitt og det citat skal ut, når vi skal ta op den næste offentliggjørelsesdebatt. Jeg vil minne om hvad hr. Maastad sa nettop nu, at her er innstillingen utarbeidet med det for øie at den skulde offentliggjøres, og hr. Maastad sa at han trodde det var ugjørlig å komme til et annet resultat enn det som forelå her. Og ut fra hr. Maastads opfatning av det, og ut fra hvad jeg skjønner blir resultatet av en ny debatt, vil jeg for min del holde på den foreliggende innstilling og anbefale den på det aller beste.

Maastad: Jeg rakk ikke å trekke noen konklusjon av det jeg sa forrige gang. Men efter det jeg sa vil man nok kunne dra den slutning at jeg vil stemme for offentliggjørelse straks, og jeg mener også at det i grunnen ikke er noe særlig å vinne ved å utsette dette. Men når det fra så mange representanter er fremholdt at man ønsker å lese innstillingen før man beslutter offentliggjørelse, finner jeg ikke å kunne motsette mig dette. Jeg vil derfor stemme for hr. Kjærs forslag. - Med hensyn til Ishavsrådets og delegasjonens protokoller, så anser jeg ikke disse for å være egnet til offentliggjørelse, men det gleder mig å høre at der er enighet om å offentliggjøre Ishavsrådets skrivelse, og det vil jeg anbefale blir gjort.

Steen: Jeg har ikke fått tid til å lese denne innstilling, men det er jo et enstemmig ønske, så å si, fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite om å offentliggjøre denne sak, og jeg vil

da si at det må være fullt betryggende for oss alle sammen, når en slik stor komite kan anbefale offentliggjørelse. Jeg føler mig helt betrygget i så henseende, og jeg akter å stemme for offentliggjørelse med en gang. Jeg kan ikke la være samtidig å peke på, at hvis det før i denne sak fra et visst hold hadde vært vist mer tillit overfor Stortingets utenriks- og konstitusjonskomite, tror jeg at meget hadde vært anderledes i denne sak enn det er idag.

Komiteen hadde innstillet:

St.prp. nr. 54 for 1932: Om samtykke til utgiftsførsel av utgiftene vedkommende Grønlandssaken,
St.med. nr. 26 for 1932: Om Østgrønlandsspørsmålet,
St.med. nr. 12 for 1933: Om Sydøstgrønland,
Innstilling S. nr. 166 for 1933 angående Grønlandssaken og
Tillegg til Dok. nr. 9: Om Grønlandssaken (Skrivelse fra professor Worm-Müller),
blir å offentliggjøre straks.

Presidenten: Hr. M. J. Strand har videre fremsatt et tilleggsforslag. Presidenten skal forhøre om dette er å betrakte som hr. Strands personlige forslag, eller om det er fremsatt på komiteens vegne.

M. J. Strand: Det er på komiteens vegne. Jeg har konferert med komiteen, den er helt enig.

Presidenten: Det av hr. Strand på komiteens vegne fremsatte tilleggsforslag er sålydende:

"De debatter som har vært ført om Grønlandssaken i de hemmelige stortingsmøter i årene efter 1932 samt skrivelse fra Ishavsrådet av 7/2 1931 blir også å offentliggjøre i den utstrekning presidentskapet finner det forsvarlig."

Dernæst har hr. Kjær fremsatt et forslag sålydende:

"Spørsmålet om offentliggjørelse utstår forat Stortingets medlemmer kan få anledning til å gjøre sig bekjent med saken."

Andresen: I innstillingen står det "Tillegg til Dok. nr. 9: Om Grønlandssaken (Skrivelse fra professor Worm-Müller)". Jeg har ikke kunnet finne noen i Stortinget som har fått den. Skal vi beslutte den også offentliggjort?

Lykke: Jeg vil foreslå, hvis man beslutter offentliggjørelse, at der blir votert særskilt over dette "Tillegg til Dok. nr. 9". Efter de opplysninger som er kommet fra et par talere, inneholder det et brev til avdøde statsminister Kolstad, som jeg finner det utenfor alle land at man offentliggjør.

Presidenten: Presidenten vil da la voteringen foregå på den måte, at der blir anledning til i tilfelle å votere særskilt over det avsnitt.

Hambro: Hr. Lykkes bemerkning har ingen realitet. Komiteen, jeg personlig og flere av komiteens medlemmer har fullmakt til å offentliggjøre Worm-Müllers brev i dagspressen, ganske uavhengig av dette. Det er av lojalitet mot komiteen at Worm-Müller ikke har

sendt dette ut gjennom Norsk telegrambyrå, som han oprinnelig hadde bestemt.

Greve: Det kan godt være at hr. Hambro og de andre har bemyndigelse til å offentliggjøre det, men det er ikke det samme som at Stortinget offentliggjør det.

Lykke: Jeg vil da foretrekke at man lar Worm-Müller offentliggjøre det gjennom telegrambyrået.

Presidenten: Det blir først å votere over hr. Kjærs forslag. I tilfelle det skulde bli vedtatt, er jo saken for nærværende sluttbehandlet. Det vil da ligge i presidentskapets hånd å ta den op igjen og forelegge den for Stortinget når det finner tiden å være inne. Blir det forslag ikke vedtatt, blir det å votere over komiteens innstilling.

Kverneland: Får eg lov til å be um namneupprop i denne sak. Eg gjer det av den grunn, at det er fyrste gongen i dei 9 år eg har vore på Stortinget, at det har vorte gjort eit vedtak som dette, som ikkje gjev stortingsmedlemene høve til å sjå på saka, fyrr dei røystar over ho.

Presidenten: Presidenten vil henstille om man ikke kan la det krav falle.

Ørud: Jeg vil støtte forslaget om navneoprop.

Presidenten: Når det bestemt forlanges, skal presidenten selvfølgelig være lojal.

Votering:

Kjærs utsettelsesforslag blev med 89 mot 48 stemmer ikke bifalt.

De 89 representanter var:

Kvåle, Valen, Steinnes, Sannes, Versto, Løvold, Solberg, Hartmann, Erling Johansen, Bergland, Laberg, Lorents Hansen, Ingebrigtsen, Alb. Moen, Todal, Johan Wiik, Nygaardsvold, Leinum, Falkberget, Anders Nasset, Støstad, Mathiassen, Tvedten, Nerdrum, Rynning, Undrum, Thorvik, Thv. Svendsen, Magnussen, Harald Bakke, Pettersen, Værland, Haavardstad, Ørbæk, Eiesland, Belland, Skeibrok, Rygh, Olsen-Hagen, Rønnevig, O. J. Olsen, Peersen, Nordanger, Finn Blakstad, Høilund, Samuelsen, G. Bakke, Hornsrud, Jon. R. Aas, Steen, Sven Svensen, Nygaard, Dokka, Kr. Berg, Carl R. Olsen, J. M. Mjøen, Oscar Nilssen, Fonstad, Bühring-Dehli, Fr. Monsen, Joh. A. Svendsen, Myklebust, Mannsåker, Bergsvik, Kårbø, Tveit, Flem, Fjærli, M. J. Strand, Oksvik, Knut Strand, Alvestad, Caroliussen, Præsteng, Moan, Djupvik, Cornelius Enge, Andrå, Jul. B. Olsen, Bøe, Lars Moen, Alf Mjøen, Hambro, Madsen, Olaf Johansen, Magnus Nilssen, Augusta Stang, Aarstad og Kleppe.

De 48 representanter var:

Steinsnes, Hegrenæs, P. Hovland, Takle, Torheim, Müller, Langhammer, Asmundvaag, Handberg, Lykke, Olav Bergersen, Signe Swensson, Bruun, Blom, Maastad, Arvesen, W. Blakstad, Olstad, Moseid, Norem, Kjær, Sundby, Staver, Vaksdal, Ameln, Greve, Saue, Tufte, Løfsgaard, Sjøli, Gaustad, Østby-Deglum, Jakob Vik, Mohr, Garnes, Langeland, Romundstad, Anderssen-Rysst, Witzøe, Mjaavatn, Holm, Fjalstad, Ørud, Skurdal, Erik Strand, Andresen, Kverneland og Vinje.

Fraværende var:

Jakob Lothe, Hundseid, Tønder, Ræder (forf.), Schjerven, Anton Jenssen, Johs. Bergersen, H. Halvorsen, Gram, Sæter, Holdø (perm.), Arne Aas (forf.) og Nordlie (forf.).

Kjær: Efter dette utfall vil jeg for min part stemme mot offentliggjørelse, altså mot innstillingen.

Moseid: Jeg vil bare få lov å uttale at jeg personlig ikke anser mig berettiget til å ta noe som helst ansvar for offentliggjørelse og vil derfor stemme mot innstillingen.

Presidenten: Presidenten kan ikke tillate noen debatt nu.

Votering:

1. Innstillingen vedkommende St.prp. nr. 54 for 1932 bifaltes mot 20 stemmer.
2. Innstillingen vedkommende St.med. nr. 26 for 1932 bifaltes mot 3 stemmer.
3. Innstillingen vedkommende St.meld. nr. 12 for 1933 bifaltes mot 5 stemmer.
4. Innstillingen vedkommende Innst. S. nr. 166 for 1933 bifaltes mot 5 stemmer.
5. Innstillingen vedkommende Tillegg til Dok. nr. 9 bifaltes mot 44 stemmer.
6. Det av M. J. Strand på komiteens vegne formede forslag om debattene bifaltes enstemmig.

Protokollen blev derefter oplest uten å foranledige noen bemerkning.

Møtet hevet kl. 18.50.